

Satisfacția față de viață și spiritualitatea: implicații pentru starea psihologică de bine a individului

Mariana-Ioana Miron

Universitatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș", Timișoara, România

Coralia Sulea, Paul Sârbescu

Universitatea de Vest din Timișoara, România

The current study sought to identify the role that personality factors, life satisfaction and spirituality have in explaining the psychological well-being. The non-experimental research was performed on a sample of 88 participants, aged between 19 and 55 years, using The D.E.C.A.S. Personality Inventory (Sava, 2008), The Satisfaction with Life Scale (Diener, 1985), The Psychological Well-Being Scale (Ryff, 1989) and The Spiritual Assessment Inventory (Hall & Edwards, 2002). The results indicate that personality, life satisfaction and spirituality explain an important variance of individual's psychological well-being.

Keywords: psychological well-being, life satisfaction, personality, spiritual well-being

Address of correspondence: Miron Mariana-Ioana, Disciplina de Reabilitare Orală și Urgențe în Medicina Dentară, Facultatea de Medicina Dentară, Universitatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș", B-dul Revoluției din 1989, nr. 9, Timișoara, România, e-mail: mariana.miron@yahoo.co.uk

Introducere

Timp de milenii oamenii au reflectat asupra întrebării „Ce reprezintă o viață bună?”. Începând cu grecii antici, filosofi precum Aristotel credeau că, deși oamenii valorizează multe lucruri, fericirea este singura valoare intrinsecă pe care oamenii o valorizează pentru ceea ce este (Epicurus of Samos apud Zappala, 2007). În prezent, specialiștii sunt din ce în ce mai mult interesați de studiul dimensiunilor stării psihologice de bine (engl. psychological well-being), cum ar fi satisfacția față de viață (engl. life satisfaction), sau cea a fericirea.

În literatura de specialitate se disting abordări diferite ale acestui concept. Pe de-o parte, abordarea care analizează modul în care starea psihologică de bine a individului depinde de echilibrul între afectele pozitive și negative (Bradburn, 1969), iar pe de altă parte, abordarea formulată în majoritate de psihosociologi, care susține că satisfacția față de viață reprezintă indicatorul cheie al stării de bine. Privită ca o componentă cognitivă, satisfacția față de viață a fost considerată complementară fericirii (i.e., dimensiunea preponderent afectivă a funcționării pozitive). Aceste concepții au evoluat și s-au modelat diferit de-a lungul timpului. Astfel, teoriile stării psihologice de bine includ teorii ale trebuințelor și împlinirii scopurilor (Zappala, 2007), teoria autodeterminării (Self Determination Theory: SDT, Ryan & Deci, 2001, 2004), teorii de proces sau de activitate (Csikszentmihalyi, 1990) și teorii genetice și de predispoziție a personalității

(Tellegen et al., 1988; Harkner & Keltner, 2001; Diener, Oishi & Lucas, 2002).

În ultimele decenii, cercetările experimentale au conturat existența a două orientări relaționate, dar distincte: una care tratează fericirea și plăcerea (starea de bine hedonică) și una centrată pe potențialul uman (starea de bine eudaimonică) (Waterman apud Ryff & Keyes, 1995; Keyes, Shmotkin & Ryff, 2002).

În sens literar, eudaimonia provine din *eu* (stare de bine sau bun) și *daimonia* (demon sau spirit). Dimensiunea eudaimonică se referă la dezvoltarea umană (Aristotel apud Sen, 1996), ceea ce înseamnă că nu este totdeauna congruentă cu fericirea sau satisfacția, dar reflectă un set amplu și divers de nevoi. Această dimensiune pune accent pe acțiunile virtuose, care sunt achiziționate prin alegerea liberă a persoanei, acțiuni care nu depind de condițiile externe sau culturale, dar sunt o funcție a unei bune și excelente înțelegeri a manifestării naturii umane. Idei similare au fost formulate prin conceptul de auto-actualizare (Maslow, 1996) și conceptul de maturitate (Ryff, 1989). Eudaimonia a fost caracterizată prin experiențele subiective asociate cu realizarea a ceea ce merită realizat și deținerea a ceea ce merită avut (Keyes et al., 2002), fiind starea subiectivă ce se referă la sentimentele prezente atunci când cineva se îndreaptă spre realizarea de sine, în termenii dezvoltării propriilor potențiale unice și a continuității obiectivelor sale pe parcursul existenței.

La polul opus, abordarea hedonistă se referă la sentimentele pozitive care însoțesc obținerea sau deținerea

de obiecte materiale și oportunitățile de acțiune pe care cineva dorește să le posede sau să le experimenteze. Dimensiunea hedonică urmează criteriul maximizării plăcerii și evitării durerii și derivă din filozofia antică greacă, regăsită mai târziu în cercetările lui Bentham apud Willis, 2009. Hedonismul afirmă că starea de bine vine din experimentarea sentimentelor de plăcere și evitarea durerii cât mai mult posibil (Ryan & Deci, apud Willis, 2009). În cadrul acestei dimensiuni sunt descrise conceptele de satisfacție în viață și fericire.

Sintetizând, Samman (2007) consideră că abordarea eudaimonică se referă la starea psihologică de bine, (relevante aici fiind cercetările lui Ryff, 1989; Ryff & Keyes, 1995; Ryff & Singer apud Padgett, Johnson, Saichae & Paulsen, 2009), iar cea hedonică reflectă starea subiectivă de bine.

Aspectul central al abordării eudaimonice este starea psihologică de bine, care analizează măsura în care o persoană evoluează în raport cu diversele probleme existențiale ale vieții (e.g., îndeplinirea unor scopuri semnificative, creșterea și dezvoltarea ca persoană, stabilirea unor relații de calitate cu ceilalți) (Keyes apud Greefield, 2009). Preocupările față de acest concept se regăsesc într-o literatură vastă, datând din anii 1950 și 1960, care se concentrează asupra dezvoltării umane și provocărilor existențiale ale vieții, care pot duce la creșterea și dezvoltarea completă a individului. Ryff (1989) a propus un model multidimensional a stării psihologice de bine care sintetizează șase dimensiuni psihologice ale unei dezvoltări reușite. Cele șase categorii (autoacceptarea, stăpânirea/controlul mediului, autonomia, relații pozitive, creșterea personală, scopul în viață) reprezintă diferite provocări pe care le întâlnește individul, pe măsură ce el se străduiește să funcționeze în mod pozitiv.

Reprezentativă pentru abordarea hedonică este starea subiectivă de bine, definită ca având două dimensiuni – afectivă (care presupune un echilibru afectiv, preponderența stărilor afective pozitive asupra celor negative fiind descrisă ca fericire) și cea cognitivă reprezintă satisfacția față de viață (Bradburn, 1969; Diener, 1984; Diener et al., 2005). Satisfacția față de viață (engl. life satisfaction; Diener, 1985; Willis, 2009; Landa, 2010) se referă la evaluarea globală pe care individul o face propriei vieți – acest concept putând fi regăsit în literatura de specialitate și sub denumirea de fericire generală (engl. overall happiness, Veenhoven, 1989). În această direcție există două perspective principale: cea ascendentă (engl., bottom-up), în care satisfacția generală față de viață este rezultatul luării în calcul de către individ, într-o măsură evaluativă generală, a tuturor aspectelor vieții, în timp ce perspectiva descendentă (engl. top-down) susține că satisfacția generală față de viață (care se constituie sub influența particularităților psihice ale individului) determină modul în care individul evaluează diversele aspecte ale vieții (Diener, 1984; Mihalache, 2008). În mod specific, prin abordarea descendentă (top-down) relația dintre satisfacția față de viață și satisfacția față de aspectele vieții este înțeleasă în termenii unei influențe determinante de sus în jos, prin care individul alocă, pentru un eveniment sau aspect al propriei vieți, un grad de satisfacție condiționat de evaluarea globală pe care acesta o realizează pentru propria sa viață. Stările psihice specifice fiecărui individ determină, din perspectiva modelului top-down, evaluarea generală a vieții, care la rândul ei influențează modul în care sunt percepute diversele domenii ale vieții.

În prezent se accentuează abordarea integratoare a celor două stări de bine: starea psihologică de bine și satisfacția față de viață.

Spiritualitate și stare psihologică de bine

Din timpuri imemorabile se credea că experiențele și practicile spirituale sunt importante în viață și joacă un rol important în stabilirea unei personalități integrate. La începutul celui de-al treilea mileniu (AD 2001), importanța spiritualității a fost reconsiderată, pentru diverse populații din întreaga lume (Ellison, 1983; Musick, Traphagan, Koeing & Larson, 2000; Jang, 2001, 2003; Miller & Thoresen, 2003; MacLaren, 2004). Există o bibliografie bogată care a indicat că spiritualitatea joacă un rol important în viața adulților în vârstă, în procesul de moarte și în urmărirea stării de bine fizice și psihologice (Atchley, 2005; Bosworth, Park, McQuoid, Hays & Steffens, 2003; Emery & Pargament, 2004; Fry, 2000; Kirby, Coleman & Daley, 2004).

Termenul de spiritualitate se referă la experiențele psihologice ale religiozității/spiritualității raportate la un sens individual al conexiunii cu transcendentalul; integrarea sinelui și sentimente de teamă, grațitudine, compasiune și iertare (Greenfield, 2009). Spiritualitatea are un aport relevant pentru starea psihologică de bine și sănătatea mentală a individului, fiind o resursă în perioadele în care o persoană experimentează un stres personal, având capacitatea de a produce atitudini și relații pozitive de-a lungul vieții (Hawly apud Dierendock, 2005; Koenig, 1998). Conform lui Ellison (apud Dierendock, 2005, spiritualitatea ca resursă interioară produce conștientizarea de sine interioară și un sentiment de apartenență la o dimensiune spirituală și comuniune mai profundă. Spiritualitatea poate ajuta oamenii să relaționeze mai bine cu ceilalți.

Există relativ puține studii care au investigat corelația dintre dimensiunile stării psihologice de bine și ale spiritualității. În 1991, Barcus (apud Ramirez, Lumadue & Wooten 2007), a investigat relația dintre implicarea religioasă, starea de bine spirituală și starea psihologică de bine, pe un lot format din 425 studenți din Indiana. Rezultatele au arătat o corelație pozitivă între starea de bine spirituală și starea psihologică de bine. Ramirez et al. (2007), în urma unui studiu realizat pe populația mexicană catolică din sudul Texasului, au obținut o relație semnificativă statistic între starea de bine spirituală (măsurată cu Spiritual Well-Being Scale; Bruce, 1996) și starea psihologică de bine (măsurat cu Psychological Well-Being Scale, Ryff, 1989; Ryff & Keyes, 1995). În mod particular, au fost înregistrate corelații pozitive puternice între starea de bine spirituală și patru dimensiuni ale stării psihologice de bine: controlul/stăpânirea mediului, autoacceptarea, creșterea personală și scopul în viață.

În operaționalizarea stării de bine spirituale, principiul de bază a fost de a măsura acest aspect cât mai direct posibil, în termeni de credințe, comportamente, sentimente. Hall și Edwards (2002) au dezvoltat Inventarul Evaluării Spirituale (Spiritual Assessment Inventory - SAI), conceput ca un model bazat pe relaționare, menit să evalueze două dimensiuni ale dezvoltării spirituale: conștientizarea lui Dumnezeu și calitatea relației cu El. Conform autorilor, modelul evită atât reducționismul spiritual cât și reducționismul psihologic prin accentuarea unui punct de vedere holistic, care poate fi numit terminologic, dezvoltare sau maturitate psihospirituală. Pentru a-și susține punctul de vedere, autorii au realizat un

studiu, în care au inclus și alte teste consacrate de măsurare a spiritualității și religiozității. S-a realizat o scală care să măsoare calitatea relației cu Dumnezeu, conceptualizată mai exact ca dezamăgire față de Dumnezeu, pe baza rezultatelor care au evidențiat că măsoară dezamăgirea în relația cu Dumnezeu. Bazându-se pe rezultatele obținute, autorii au hotărât să ia în considerare această scală, denumită acum a Dezamăgirii, ca indicator al calității relației cu Dumnezeu. În mod specific, s-a afirmat că scorurile mari reflectă cereri nerealiste sau excesive adresate lui Dumnezeu, fapt care duce la foarte multe dezamăgiri și frustrări în legătură cu El, ceea ce determină o stare psihologică de bine redus. Rezultatele studiului lui Hall și Edwards (2002), au întărit și aprofundat SAI. Autorii au susținut că SAI are potențial ridicat în cercetare și aplicare clinică, modelul fiind unic în a sublinia cele două dimensiuni ale dezvoltării spirituale: conștientizarea lui Dumnezeu și calitatea relației cu El.

Van Dierendonk și Mohan (2006) au sugerat că starea de bine spirituală ar trebui să fie văzută ca o componentă a stării de bine eudaimonice care, în schimb, consolidează actualizarea Eului. Recent, unii cercetători au descoperit că satisfacția față de viață se corelează pozitiv cu experiențele spirituale, iar aceste experiențe s-a dovedit ulterior a fi corelate pozitiv cu scopul în viață al unui individ (Kas, 1991 apud Willis, 2009). În concluzie, așa cum arată Unterrainer, Ladenhauf, Moazedi, Wallner-Liebmann și Fink (2010), spiritualitatea și religiozitatea reprezintă aspecte importante ale personalității umane și o fațetă ce trebuie considerată în contextul stării psihologice de bine și a celei subiective de bine.

Starea psihologică de bine și personalitatea

Există dovezi empirice că trăsături de personalitate sunt asociate cu nivelul stării de bine. Astfel, Harkner și Keltner (2001) au evidențiat în studiul lor legătura dintre neuroticism și afectele negative, precum și cea dintre extraversiune, agreabilitate, conștiinciozitate și afectele pozitive. Pentru o examinare mai amănunțită a trăsăturilor de personalitate, DeNeve și Cooper (1998) au efectuat o meta-analiză pentru a examina 137 de constructe distincte de personalitate în corelație cu starea subiectivă de bine și starea psihologică de bine. S-a dovedit că personalitatea este predictivă pentru satisfacția față de viață, fericire și afecte pozitive și mai puțin predictivă pentru afectele negative. Referitor la relația trăsăturilor de personalitate cu starea psihologică de bine, neuroticismul a fost negativ corelat, iar extraversiunea pozitiv corelată cu toate scalele stării psihologice de bine. Aceste rezultate coincid cu cele ale lui Landa și colaboratorii (2010), care au arătat că relațiile pozitive cu ceilalți, autonomia, și dezvoltarea personală, sunt corelate negativ cu neuroticismul și pozitiv cu extraversiunea. S-a arătat, de asemenea, că controlul asupra mediului și scopul vieții corelează negativ cu nervozitatea și pozitiv cu extraversiunea și responsabilitatea.

Obiectiv

Obiectivul acestei lucrări a fost analiza aportului factorilor modelului Big Five de personalitate, al satisfacției față de viață și al particularităților maturității spirituale în explicarea stării psihologice de bine.

Metodologia cercetării

Participanți

Lotul acestui studiu (N = 88) a fost format din 58 de femei (65,91 %) și 30 de bărbați (34,09%), cu vârste cuprinse între 19 și 55 de ani (M = 27.66, AS = 9.37). Participanții provin din mediul urban și sunt studenți (specializarea medicină dentară, psihologie), dar și angajați (sănătate, administrație și interne). În ceea ce privește apartenența religioasă a participanților, 71 sunt ortodocși, 12 protestanți și 5 catolici. Toți participanții au fost informați asupra scopului și modului de desfășurare a studiului și și-au dat consimțământul pentru a participa.

Instrumente

Inventarul de personalitate DECAS (Sava, 2008) a fost construit pe baza modelului Big Five al personalității. Cuprinde 5 scale, aferente celor 5 factori de personalitate din cadrul modelului: Deschiderea, Extraversiunea, Conștiinciozitatea, Agreabilitatea și Stabilitatea emoțională. Are 97 de itemi și folosește pentru răspuns o scală dihotomică, de tip "adevărat" sau "fals". La final, pe lângă cele 5 cote aferente fiecărui factor, se obțin și indicatori de validare a protocolului și anume, dezirabilitatea socială, răspunsuri aleatoare și aprobare. Cu cât cotele obținute sunt mai mari, cu atât nivelul factorului respectiv este mai ridicat. Consistența internă a subscalelor testului (măsurată cu ajutorul coeficientului α Cronbach) se situează la un nivel optim (peste .70).

Scala satisfacției cu viața (SWLS, Satisfaction with Life Scale, Diener, 1985). În acest studiu, a fost utilizată versiunea scurtă, cu 5 itemi, având o scală de răspuns de tip Likert, în 5 trepte. Scorul final se obține prin însumarea punctajului celor 5 itemi. Consistența internă a testului (măsurată cu ajutorul coeficientului α Cronbach), în eșantionul folosit în acest studiu, este $\alpha = .87$.

Scala pentru starea psihologică de bine (PWBS – Psychological Well-Being Scale) a fost dezvoltată de Ryff (1989) și validată de Abbott et al. (2006). Scala cuprinde 42 de itemi distribuiți în 6 subscale (autonomie, controlul asupra mediului, dezvoltarea personală, relații pozitive cu alții, scopul în viață, autoacceptarea), cu scală de răspuns de tip Likert, în 6 trepte. Consistența internă a subscalelor testului (măsurată cu ajutorul coeficientului α Cronbach), în eșantionul folosit în acest studiu, variază între $\alpha = .59$ (pentru subscala control asupra mediului) și $\alpha = .73$ (pentru autoacceptare).

Inventarul de evaluare spirituală (SAI – Spiritual Assessment Inventory, Hall și Edwards (2002) cuprinde 54 de itemi distribuiți pe 6 subscale (conștientizare, acceptare realistă, dezamăgire, grandiozitate/narcisism, instabilitate, managementul impresiei). Pentru acest studiu, au fost considerate doar două subscale: dezamăgire ($\alpha = .91$) și instabilitate ($\alpha = .69$).

De asemenea, au fost colectate informații legate de vârsta și genul participanților. Pentru a facilita înțelegerea analizelor din secțiunea următoare, menționăm faptul că variabila gen a fost codată astfel: 1 = Masculin, 2 = Feminin.

Rezultate

Pentru testarea obiectivului acestei cercetări a fost utilizată regresia multiliniară de tip ierarhic. Tabelul 1

prezintă matricea de corelații dintre variabilele acestui studiu. Analiza prealabilă a indicatorilor de oblicitate (skewness) și de boltire (kurtosis) arată faptul că distribuțiile variabilelor incluse în analiză nu deviază substanțial de la normalitate, cu excepția variabilei instabilitate. Astfel, deoarece această variabilă are o

distribuție asimetrică pozitivă, va fi exclusă din toate analizele realizate. În continuare, tabelul 2 prezintă rezultatele regresiei multiliniare de tip ierarhic, având ca variabilă dependentă starea psihologică de bine.

Tabelul 1: Matricea de corelație dintre variabile ($N = 88$)

Variabile	Gen	Vârsta	Des	Ext	Con	Agr	Sta	StBin	Satis
Gen	-								
Vârsta	-.16	-							
Des	-.18	.04	-						
Ext	.02	-.38**	.18	-					
Con	.15	.10	.07	-.31**	-				
Agr	-.06	.14	.08	-.18	.10	-			
Sta	-.45**	.18	.20	.14	-.09	.29**	-		
StBin	-.15	-.24*	.26*	.35**	-.11	.22*	.52**	-	
Satis	-.30**	.02	.16	.30**	-.02	.15	.45**	.53**	-
Dez	.16	-.18	.14	.07	-.17	-.27*	-.36**	-.24*	-.27*

Note: * $p < .05$, ** $p < .01$, Des = Deschidere; Ext = Extraversiune; Con = Conștiinciozitate;

Agr = Agreabilitate; Sta = Stabilitate, StBin = Stare de bine psihologică, Satis = Satisfacția în viață, Dez = Dezamăgire.

În tabelul 2 sunt prezentate rezultatele regresiei multiliniare de tip ierarhic, având ca variabilă dependentă starea psihologică de bine. În primul pas, predictorii au fost genul și vârsta participanților. Dintre aceștia, doar vârsta are un potențial explicativ semnificativ ($\beta = -.27$, $p < .05$). Puterea explicativă a modelului este de 9,1% ($R^2 = .091$).

Tabelul 2: Rezultatele analizei de regresie pentru starea psihologică de bine

Variabile	R^2	ΔR^2	β
Pasul 1	.091	.091*	
Gen			-.19
Vârsta			-.27*
Pasul 2	.445	.355**	
Gen			.07
Vârsta			-.28**
Deschidere			.14
Extraversiune			.16
Conștiinciozitate			-.02
Agreabilitate			.14
Stabilitate emoțională			.51**
Pasul 3	.532	.086**	
Gen			.13
Vârsta			-.30**
Deschidere			.17
Extraversiune			.05
Conștiinciozitate			-.09
Agreabilitate			.09
Stabilitate emoțională			.38**
Satisfacția față de viață			.32**
Dezamăgire dpdv spiritual			-.11

Notă: * $p < .05$, ** $p < .01$

În cel de-al doilea pas se adaugă ca și predictorii factorii de personalitate ai modelului Big Five. Dintre aceștia, singurul predictor semnificativ este stabilitatea emoțională ($\beta = .51$, $p < .01$). Dintre predictorii anteriori, vârsta își menține potențialul explicativ semnificativ ($\beta = -.28$, $p < .01$). Factorii de personalitate aduc un plus explicativ semnificativ de 35,5% ($\Delta R^2 = .355$, $p < .01$). Puterea explicativă a noului model ajunge astfel la 44,5% ($R^2 = .445$), susținând potențialul explicativ al factorilor de personalitate, în special prin intermediul legăturii pozitive a stabilității emoționale cu starea psihologică de bine.

În cel de-al treilea pas se adaugă ca și predictorii satisfacția față de viață și dezamăgirea pe plan spiritual. Dintre aceștia, doar satisfacția față de viață are un potențial explicativ semnificativ ($\beta = .32$, $p < .01$). Dintre predictorii anteriori, atât stabilitatea emoțională ($\beta = .38$, $p < .01$) cât și vârsta ($\beta = -.30$, $p < .01$) își mențin potențialul explicativ semnificativ. Noii predictorii aduc un plus explicativ semnificativ de 8,6% ($\Delta R^2 = .086$, $p < .01$), mai ales prin intermediul relației pozitive dintre satisfacția în viață și starea de bine psihologică. Puterea explicativă a noului model ajunge astfel la 53,2% ($R^2 = .532$), susținând importanța satisfacției în viață pentru starea psihologică de bine.

Astfel, 53,2% din variația stării de bine se datorează variabilei demografice vârstă, a factorilor de personalitate, a satisfacției față de viață și a dezamăgirii din punct de vedere spiritual.

Discuții

Cercetarea prezentă a avut ca obiectiv analiza utilității combinării modelului Big Five de personalitate, a satisfacției față de viață și a particularităților maturității spirituale în explicarea stării psihologice de bine. Rezultatele obținute arată că vârsta reprezintă un factor explicativ semnificativ pentru starea psihologică de bine, participanții mai tineri experimentând o stare psihologică de bine mai ridicată. În condițiile în care persoanele au aceeași vârstă și același sex ca în eșantionul ales, stabilitatea emoțională contribuie semnificativ statistic la starea psihologică de bine. Altfel spus, la subiecții care experimentează mai multe afecte pozitive, o stabilitate emoțională ridicată contribuie semnificativ la evaluarea pozitivă a stării psihologice de bine. În consecință, rezultatele obținute arată că dintre factorii de personalitate, stabilitatea emoțională are un rol explicativ important în experimentarea unei stări psihologice de bine crescute. Datele obținute în studiul de față sunt concordante cu cele din studiile anterioare (Harkner & Keltner, 2001), susținând potențialul explicativ al stabilității emoționale pentru starea psihologică de bine.

De asemenea, conform rezultatelor studiului de față, satisfacția față de viață este un factor explicativ puternic semnificativ pentru starea psihologică de bine. Acest lucru

înseamnă că participanții care înregistrează mai multe afecte pozitive și mai puține afecte negative și își evaluează pozitiv satisfacția lor față de viață, tind să înregistreze niveluri mai ridicate ale stării psihologice de bine. Aceste rezultate sunt în concordanță cu cele ale altor studii (Keyes et al., 2002), evidențiind potențialul explicativ al satisfacției față de viață în obținerea unei stări psihologice de bine ridicate.

Rezultatele cercetării noastre evidențiază că dezamăgirea, ca dimensiune a spiritualității corelează negativ puternic semnificativ cu stabilitatea emoțională și negativ moderat semnificativ cu satisfacția față de viață și starea psihologică de bine. Se poate afirma pe baza acestor rezultate că valorile scăzute ale dezamăgirii, ca dimensiune a spiritualității, pot fi considerate ca factor explicativ pentru valori crescute ale satisfacției față de viață și ale stării psihologice de bine. Aceste rezultate sunt în mare măsură în conformitate cu cele ale lui Hall și Edwards (2002) care au considerat scala dezamăgirii, ca indicator al calității relației cu Dumnezeu. Cercetarea lor a arătat corelații negative moderate între subscalele dezamăgire și instabilitate ale SAI cu subscalele existențiale ale SWBS.

Limite și direcții noi de cercetare

Limitele studiului sunt date de următoarele aspecte ale eșantionului utilizat: număr redus de participanți; cele două sexe, inegal reprezentate; profil neomogen din punct de vedere al apartenenței religioase și al ocupației. Direcțiile viitoare de cercetare se referă la analiza relațiilor dintre variabilele studiate pentru participanți sănătoși versus cei cu afecțiuni generale cronice sau comparativ între subiecți proveniți din societăți individualiste versus societăți colectiviste.

Implicații practice

Atingerea stării psihologice de bine presupune definirea obiectivelor în viață pe baza naturii inerente a fiecărei persoane, urmărirea atingerii acestor obiective dând scop și însemnătate propriei vieți.

Studiile au arătat în mod clar că există dimensiuni ale personalității (extraversiune, stabilitate emoțională, neuroticism) care influențează semnificativ starea de bine subiectivă. Indicatorii privind fericirea sunt rezultatul implicării emoționale a individului în actul evaluator, descriind astfel o imagine puternic ancorată în subiectivitatea fiecărei persoane.

Spiritualitatea este o experiență umană comună, integrantă care este parte a căutării semnificației și scopului în viață, suferinței și bolii fiecărei persoane. De aceea, spiritualitatea este o componentă importantă în psihoterapie și consiliere, având potențialul de a crește eficiența acestor procese.

Rezultatele cercetării pot avea valoare aplicativă în psihologia cognitivă, psihologia dezvoltării, psihologia personalității, psihologia familiei, psihologie socială, psihologia religiilor, psihologia muncii și orientare profesională, consiliere și terapie.

Concluzii

Rezultatele prezentului studiu au arătat că variabila demografică vârsta, se poate constitui în factor explicativ pentru o stare psihologică de bine ridicată. De asemenea, stabilitatea emoțională, ca dimensiune a personalității,

prezice atât nivelul crescut al satisfacției față de viață (starea subiectivă de bine), cât și starea psihologică de bine, constituindu-se într-un factor explicativ important al stării psihologice de bine. În conformitate cu studiul nostru, spiritualitatea reprezintă un aspect important ce trebuie considerat în contextul evaluării stării psihologice de bine și a stării subiective de bine. Starea psihologică de bine și satisfacția față de viață sunt reduse de existența unei spiritualități imature, de calitate redusă, obiectivată în studiul de față prin dimensiunea dezamăgire a spiritualității. În consecință, dezamăgirea, ca dimensiune a spiritualității, are un potențial explicativ în experimentarea unei stări psihologice de bine reduse. În plus, starea psihologică de bine și satisfacția față de viață sunt aspecte ale stării de bine, aflate în corelație semnificativă pozitivă, fapt ce susține abordarea integratoare a celor două concepte.

În concluzie, conform rezultatelor studiului de față, persoanele mai tinere, cu stabilitate emoțională ridicată, mulțumite de propria viață și care au dezvoltat dimensiunea spiritualității, au stare psihologică de bine crescută.

Bibliografie

- Atchley, R.C. (2005). On including religious and spiritual faith and practice in gerontological research, *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 60 B (1):S2.
- Bălățescu, S. (2009). *Bunăstarea subiectivă a elevilor de liceu și studenților. Studiu folosind Personal Well-being Index*, Series Humanistica, tom. VII, 127-136.
- Bosworth, H. B., Park, K., McQuoid, D. R., Hays, J. C., & Steffens, D. C. (2003). The impact of religious practice and religious coping on geriatric depression. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 18, 905-914.
- Bradburn, N.M. (1969). *The Structure of Psychological Well-Being*. Chicago: Aldine Publishing Co, National Opinion Research Center.
- DeNeve, K.M., & Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124, 197-229.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: the science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55, 34-42.
- Diener, E., Emmons, R.A., & Larsen, R.J., Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality and Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2002). Personality, culture and subjective well-being. *Annual Review of Psychology*, 54, 403-425.
- Diener, E., & Seligman, M. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13, 81-84.
- Dierendonck, D. (2005). The construct validity of Ryff's Scales of Psychological Well-being and its extension with spiritual well-being. *Personality and Individual Differences*, 36, 629-643.
- Ellison, C.W. (1983). Spiritual well-being: conceptualization and measurement. *Journal of Psychology and Theology*, 11, 330-340.
- Emery, E.E., & Pargament, K.I. (2004). The many faces of religious coping in late life: Conceptualization, measurement and links to well-being. *Ageing International*, 29, 3-27.
- Freud, S. (1930). *Civilization and its discontents*. London: Hogarth Press.

- Fry, P.S. (2000). Religious involvement, spirituality and personal meaning for life: Existential predictors of psychological wellbeing in community-residing and institutional care elders. *Aging & Mental Health*, 4, 375-387.
- Furnham, A., & Petrides, K.V. (2003). Trait emotional intelligence and happiness. *Social Behavior and Personality*, 31, 815-824.
- Giocalone, R.A., & Jurkiewicz, C.L. (2003). *Handbook of workplace spirituality and organizational performance*. New York: Sharpe.
- Greenfield, E.A., Vaillant, G.E., & Marks, N.F. (2009). *Do Formal Religious Participation and Spiritual Perceptions Have Independent Linkages with Diverse Dimensions of Psychological Well-Being?* *Journal of Health & Social Behavior*, 50, 196-212.
- Hahn, B., & Payne, A. (1997). *Focus on health*, Boston: WCB McGraw-Hill, 3 ed.
- Harkner L., & Keltner D. (2001). Expressions of positive emotions in women/college in yearbook pictures and their relationship to personality and life outcomes across adulthood. *Journal of Social Psychology*, 80(1), 112-124.
- Jang, E., & Kim, S. (2003). Study on spiritual well-being of elderly people in the community. *Journal of Korean gerontological nursing*, 5, 193-204.
- Jang, H.K. (2001). Factors influencing well-being in the elderly. *Journal of Korean Gerontological Nursing*, 3, 100-110.
- Jung, C. G. (1933). *Modern man in search of a soul*. New York: Harcourt Brace & World.
- Keyes, C., Shmotkin, D., & Ryff, C. (2002). Optimizing well-being - The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 1007-1022.
- Kirby, S. E., Coleman, P.G., & Daley, D. (2004). Spirituality and well-being in frail and nonfrail older adults. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 59, 123-129.
- Koenig, H. G. (1998). *Handbook of religion and mental health*. San Diego, CA: Academic Press.
- Krause, N. (2004). Common facets of religion, unique facets of religion and life satisfaction among older African Americans. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 59, 109-117.
- Landa, A.J.M., Martos, M.P., & López-Zafra, E. (2010). Emotional Intelligence and Personality Traits as Predictors of Psychological Well-Being in Spanish Undergraduates. *Behavior and Personality*, 38, 783-794.
- Levin, J. (1994). Religion and health: Is there an association, is it valid and is it causal? *Social Science and Medicine*, 38, 1475-1484.
- Mackenzie, E. R., Rajagopal, D.E., Meibohm, M., & Lavizzo-Mourey, R. (2000). Spiritual support and psychological well-being: Older adults' perception of the regional and health connection. *Alternative Therapies in Health & Medicine*, 6, 37-48.
- MacLaren, J. (2004). A kaleidoscope of understanding: spiritual nursing in a multi-faith society. *Journal of Advanced Nursing*, 45, 457-464.
- Maslow, A. (1968). *Toward a psychology of being*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Maslow, A. H. (1996). The psychology of happiness. In E. Hoffman (Ed.), *Future visions: The unpublished papers of Abraham Maslow* (pp. 21-25). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mihalache, F.V. (2008). Două perspective în explicarea satisfacției față de viață: Top-down vs. Bottom-up. *Calitatea Vieții*, XIX, 1-2, 71-83
- Miller, W.R., & Thoresen, C.E. (2003). Spirituality, religion and health: An emerging research field. *American Psychologist*, 58, 24-35.
- Musick, M.A., Traphagan, J.W., Koenig, H.G., & Larson, D. B. (2000). Spirituality in physical health and again. *Journal of Adult Development*, 7, 73-86.
- Oman, D., & Reed, D. (1998). Religion and mortality among the community-dwelling elderly. *American Journal of Public Health*, 88, 1469-1475.
- Padgett, R.D., Johnson, M.P., Saichaie, K., & Paulsen, M.B. (2009). *The impact of physical health and good practices on psychological well-being*. Paper presented at the annual conference of the Association for the Study of Higher Education, Vancouver, British Columbia, Canada.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M.E. (2004). Strengths of character and wellbeing. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603-619.
- Reed, P. G. (1987). Spirituality and well-being in terminally ill hospitalized adults. *Research in Nursing & Health*, 10, 335-344.
- Rodgers, C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2001). On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being, *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.
- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2004). An Overview of Self-Determination Theory: An Organismic - Dialectical Perspective. In E.L. Deci & R.M. Ryan (eds.). *Handbook of Self-Determination Research*. New York: University of Rochester Press.
- Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.
- Ryff C., & Keyes C. (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revised. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69,719-727.
- Ryff, C. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4, 99-104.
- Samman, E. (2007). *Psychological and Subjective Well-being: A Proposal for Internationally Comparable Indicators*. Oxford Development Studies, Taylor and Francis Journals 1469-9966, 35, 459-486.
- Stănculescu, E. (2010). *Stadiu privind starea de bine subiectivă a profesorilor din învățământul preuniversitar*, *Revista de Psihologie*, 56, 63-74.
- Tellegen, A., Lykken, D. T., Bouchard, T. J., Jr., Wilcox, K., Segal, N., & Rich, S. (1988). Personality similarity in twins reared apart and together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 1031-1039.
- Unterrainer H., Ladenhauf K., Moazed M., Wallner-Liebmann S., & Fink A. (2010). Dimensions of Religious/Spiritual Well-Being and their relation to Personality and Psychological Well-Being. *Personality and Individual Differences*, 49, 192-197.
- Van Dierendonck, D., & Mohan, K. (2006). Some thoughts on spirituality and eudaimonic well-being. *Mental Health, Religion & Culture*, 9, 227-238.
- Veenhoven, R. (1989). *National Wealth and Individual Happiness*. In K.G. Grunbert & F. Ölander (eds.), *Understanding economic behaviour*. London: Kluwer Academic Publishers, pp. 9-31.
- Willis, E. (2009). Spirituality and Subjective Well-Being: Evidences for a New Domain in the Personal Well-Being Index. *Journal of Happiness Studies*, 10, 49-69.
- Zappala, C.R. (2007). *Well-being: The correlation between self-transcendence and psychological and subjective well-being*. Doctoral Dissertation. Institute of Transpersonal Psychology Palo Alto, California..